

Asia: VN/36736/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

Tarkemmat kysymykset/

Antaisivatko ehdotetut muutokset riittävät mahdollisuudet hoitaa hyvinvointialueiden rajat ylittäviä häiriötilanteita käytännössä? / Ger de föreslagna ändringarna tillräckliga möjligheter att i praktiken hantera störningssituationer som överskrider välfärdsområdenas gränser?

-

Tukisivatko ehdotuksen mukaiset yhteistyöaluetasoiset ja kansalliset järjestelyt hyvinvointialueiden valmiutta ja varautumista? / Stöder de föreslagna arrangemangen på samarbetsområdesnivå och nationell nivå välfärdsområdenas beredskap och förberedelser?

-

Olisivatko ehdotetut normaaliolojen häiriötilanteiden hoitamista koskevat toimintamallit toimivia myös poikkeusoloissa? / Är de föreslagna verksamhetsmodellerna för hantering av störningssituationer under normala förhållanden fungerande också under undantagsförhållanden?

-

Muut mahdolliset huomiot hallituksen esityksestä / Övriga eventuella kommentarer om regeringspropositionen

Huoltovarmuuskeskus (HVK) kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta VN/36736/2023. HVK on perehtynyt lausuntomateriaaliin ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

HVK pitää kannatettavana tavoitteena vahvistaa alueellista yhteistyötä ja kriisinsietokyvyn kehittämistä. HVK puoltaa aiheeseen liittyvää kokonaistarkastelua sekä sosiaali- ja terveydenhuollon varautumisen johtoryhmän perustamista. Alueellisen varautumisen kehittäminen on sosiaali- ja terveydenhuollossa ensisijainen varautumisen mekanismi, jota kansallinen ja EU varautuminen tukevat.

Varautuminen sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueella

Kattava varautuminen vaatii ja sitoo resursseja. Hyvin toteutettu varautumistyö lisää aina toimijoiden sekä yhteiskunnan kustannuksia mutta maksaa kuitenkin itsensä takaisin parantuneena organisaation jatkuvuutena sekä kyvykkyytenä toteuttaa kriittiset palvelut kaikissa tilanteissa.

Taustamuistiossa on hyvin nostettu esille hyvinvointialueiden taloudellinen tilanne. Yhtäältä hallitusesityksen sosiaali- ja terveydenhuollon säästötoimenpidesuunnitelmat ovat meneillään. Jotta huoltovarmuuteen liittyvät tavoitteet toteutuvat, varautumisen kustannukset tulisi jossain määrin sisällyttää lainmuutostyön arvioon sekä huolehtia jatkossa myös siitä, että toimijoilla on tosiasialliset mahdollisuudet laadukkaan varautumistoiminnan toteuttamiseen.

Sote henkilöstöresurssien voimavarat herättävät yhteiskunnassa huolta. Häiriötilanteissa on oletettavaa, että resurssien tarve kasvaa (1) , ja nykyiselläänkin terveydenhuollon henkilöstöresursseissa on todettu olevan vajetta. Siten myös suurta väestömäärää palvelevilla aluesairaaloilla ja yksityisillä terveydenhuollon palveluntuottajilla on tosiasiallisesti merkittävä rooli häiriötilanteisiin varautumisessa ja ennaltaehkäisevässä työssä. Huoltovarmuuden näkökulmasta yksityisen sektorin tunnistaminen sekä yhteistyön kehittäminen julkisen ja yksityisten terveydenhuollon toimijoiden välillä tulee huomioida osana lainmuutostyötä.

Edellä mainitulla yhteistyöllä on merkittävä rooli Suomen huoltovarmuudelle. Yksityiset elinkeinoelämän toimijat vastaavat yhtäältä siitä, että julkisen terveydenhuollon kuormitusta voidaan ennaltaehkäistä ja vähentää. Yksityisen ja julkisen sektorin alueellinen yhteistyö, ohjaaminen, valvonta sekä tiedonhallinta vakavassa häiriötilanteessa jää taustamuistiossa sekä laissa kuitenkin avoimeksi.

Lisäksi taustamuistiossa mainittujen keskeisempien sosiaali- ja terveydenhuollon valmiutta, varautumista sekä häiriötilanteiden hoitamiseksi laadittuja kansallisia ja alueellisia sopimuksia tulisi kustannustehokkuuden osalta yhteensovittaa aiempaa paremmin huomioiden toimijoiden lakisääteiset tehtävät.

Valmiuskeskuksien tilannekuva ei toistaiseksi sisällä terveydenhuollon kriittisten tai uhkaperusteisen materiaalsen varautumisen tiedonkeruuta ja tiedon ylläpitoa, jolloin kokonaistilannekuva ei nykyisellään palvele häiriötilanteen hallintaa vielä riittävästi. Erityisesti materiaalisessa varautumisessa yksityisten toimijoiden rooli materiaaleihin liittyvänä palveluntuottajana on merkittävä, jolloin olisi tarkoituksenmukaista tehdä syvää yhteistyötä sekä vaihtaa tietoa valmiuskeskusten ja HVK:n muodostaman yksityisten toimijoiden tilannekuvatiedon osalta lakiin nojautuen.

HVK korostaa myös, että alueellisilla toimijoilla yksistään on rajallinen kyvykkyys toteuttaa hankintoja laajamittaisessa kriisissä ja markkinahäiriötilanteessa EU:n ulkopuolisten elinkeinoelämän toimijoiden kanssa. Näissä tilanteissa tarvitaan kansallinen vahva neuvotteluasema ja riittävä rahoitus sekä läheiset suhteet Euroopan unioniin. HVK:n näkemyksen mukaan on syytä määritellä myös häiriötilanteen tasot ja prosessit sekä laadittava kuvaukset milloin hankintavastuut ja rahoitusmekanismit aktivoituvat alueellisten toimijoiden lisäksi kansallisella tasolla tehtäväksi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon varautumisen johtoryhmän perustaminen

HVK:n mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon varautumisen johtoryhmän perustaminen on erittäin kannatettavaa. Laajamittainen sekä vakava häiriötilanne muodostaa HVK:n kokemuksen mukaan nopeasti myös kerrannaisvaikutuksia eri toimialoilla. Johtoryhmän kokoonpanoa tulisikin arvioida erikseen alueellisen tai kansallisen häiriö- ja kriisitilanteen kannalta, jolloin osallistujien määrää tulisi voida nopeasti jo ennalta sovitusti laajentaa terveydenhuollon eri toimijoihin yhteistyössä mm. HVK:n kanssa.

Tiivis ja systemaattinen tiedonvaihto laaja-alaisten toimijoiden välillä tukee Suomea häiriötilanteissa. Terveydenhuollon tilannekuvan jakamista myös mm. HVK:lle tulisi arvioida uudelleen erityisesti laajamittaisessa ja vakavassa häiriötilanteessa, jotta valmiutta ja varautumistyötä on mahdollista toteuttaa ennakoivasti julkisen sekä elinkeinoelämän toimijoiden välillä. Näin myös häiriötilanteen vaikutuksiin voidaan yhteisesti reagoida nopeasti ja siten rakentaa riittävän iskunkestävä Suomi kaikissa tilanteissa.

Johtoryhmän päätöksentekoprosessi ja koordinaatiovastuut tulisi jatkotyössä tarkentaa, ottaen huomioon esimerkiksi missä tilanteessa päätöksentekovastuu siirtyy päätöksentekoprosessissa eteenpäin eri varautumisen tasoilla ja missä kohtaa tilanteessa on tarve laajemmalle viranomais- sekä elinkeinoelämäyhteistyölle. Lisäksi johtoryhmän päätöksentekoon liittyvää toimintaa, valmiustasojen siirtymiä, tiedonjakoa ja tilannekuvatyötä on suositeltavaa harjoitella säännöllisesti. Harjoitustoiminnan tulisi olla laaja-alaista sekä velvoittavaa.

Kallioinen Päivi
Huoltovarmuuskeskus